

Läroarutbildningen
Examensarbete
Våren 2005

Elektronisk mobbning – Den nya formen av mobbning

Handledare:
Per-Ola Holmquisth

Författare:
Peter Dahlqvist
Marcus Ljunglöf

Elektronisk mobbning – Den nya formen av mobbning

Abstract

Syftet med vårt examensarbete är att vi ska få kunskaper om mobbing i allmänhet och elektronisk mobbning i synnerhet. Vi vill även ge läsaren ökad kunskap om den nya mobbningen som sker via Internet och olika mobiltelefonjänster.

Vi har i den empiriska delen använt oss av kvalitativa intervjuer för att undersöka pedagogers och elevers kunskaper om allmän mobbning och elektronisk mobbning. Resultatet av intervjuerna och slutsatser med likheter och skillnader mellan pedagogernas och elevernas kunskaper redovisas i denna del.

Resultaten av den empiriska undersökningen har vi kopplat till den forskning som redovisas i litteraturgenomgången.

Vi kom fram till att den elektroniska mobbningen är vanligare bland högstadielever än mellanstadieelever. Pedagogerna och eleverna på högstadiet är medvetna om den elektroniska mobbningen och vilka arenor som används.

Nyckelord:

Elektronisk mobbning

Internet

Mobiltjänster

Lunarstorm.se

Pedagoger/elever

Mobboffer

INNEHÅLL

Förord	6
1. INLEDNING	7
1.1 Inledning	7
1.2 Bakgrund	7
1.3 Syfte	8
1.4 Problemställning	8
1.5 Avgränsningar	8
2. LITTERATURGENOMGÅNG	9
2.1 Definitioner på mobbing	9
2.2 Tidigare forskning	10
2.3 Styrdokument och lagar	11
2.4 Olika former av mobbning	12
2.4.1 Verbal mobbning	12
2.4.2 Psykisk mobbning	13
2.4.3 Fysisk mobbning	13
2.4.4 Elektronisk mobbning	13
2.5 Konsekvenser och effekter för den mobbade	14
2.5.1 Konsekvenser	14
2.5.2 Effekter	14
2.6 Mobbing ur ett genusperspektiv	15
2.6.1 Flickors sätt att mobba	15
2.6.2 Pojkars sätt att mobba	15
2.7 Mobbningens aktörer	15
2.7.1 Mobbaren	15
2.7.2 Elektronisk mobbare	16
2.7.3 Medlöpare	16
2.7.4 Mobboffret	16
2.7.4.1 Det passiva mobboffret	17
2.7.4.2 Det provocerande mobboffret	17

2.8 Varnings signaler på mobbning	18
2.9 Litteratursammanfattning	19
3. EMPIRISK DEL	20
3.1 Problemprecisering	20
3.2 Forskningsetniska principer	21
3.3 Metodgenomgång	21
3.4 Beskrivning av respondenterna	23
4. SAMMANSTÄLLNING AV INTERVJUSVAREN	24
4.1 Vad anser du vara mobbning?	24
4.1.1 Christer Olssons svar	24
4.1.2 Pedagogernas svar	25
4.1.3 Eleverna på mellanstadiets svar	25
4.1.4 Eleverna på högstadiets svar	25
4.1.5 Slutsats	25
4.2 Hur tror du den mobbade reagerar?	26
4.2.1 Christer Olssons svar	26
4.2.2 Pedagogernas svar	26
4.2.3 Eleverna på mellanstadiets svar	26
4.2.4 Eleverna på högstadiets svar	26
4.2.5 Slutsats	27
4.3 Hur tror du den mobbaren tänker?	27
4.3.1 Christer Olssons svar	27
4.3.2 Pedagogernas svar	28
4.3.3 Eleverna på mellanstadiets svar	28
4.3.4 Eleverna på högstadiets svar	28
4.3.5 Slutsats	29
4.4 Vad vet du om mobbning via Internet och mobil telefon tjänsterna, mms och sms?	29
4.4.1 Christer Olssons svar	29
4.4.2 Pedagogernas svar	29

4.4.3 Eleverna på mellanstadiets svar	30
4.4.4 Eleverna på högstadiets svar	30
4.4.5 Slutsats	31
4.5 Mellan vilka sker den elektroniska mobbningen ur ett genusperspektiv?	31
4.5.1 Christer Olssons svar	31
4.5.2 Pedagogernas svar	31
4.5.3 Eleverna på mellanstadiets svar	32
4.5.4 Eleverna på högstadiets svar	32
4.5.5 Slutsats	33
5 ANALYS	34
6 DISKUSSION	36
7 SAMMANFATTNING	41
REFERENSER	
BILAGOR	
1. Intervjufrågor	
2. Telefonintervju med Christer Olsson	
3. ”Rädda din unge – kolla sajterna”	

Förord

Vi vill börja med att tacka Per – Ola Holmquisth för en god handledning och Christer Olsson för inspirationen till detta arbete. Tack vare ett samtal med Christer i arbetets planeringsstadium, där han pekade på det senaste tillvägagångssättet att utöva mobbning som sker via Internet och mobiltelefonitjänster, den så kallade elektroniska mobbningen, väcktes vårt intresse för detta ämne och vi beslöt oss för att skriva vårt examensarbete om denna form av mobbning. Vi vill också tacka Christer Olsson för att han ställde upp och lät sig intervjuas, denna intervju var väldigt givande.

Vi vill också tacka eleverna och pedagogerna för att de tog sig tid för våra intervjuer. Arbetet med denna uppsats har varit väldigt lärorikt och vi kommer att ha nytta av detta arbete i våra kommande yrkesroller.

1. Inledning

1.1 Inledning

Eftersom vi är två lärarstuderande på högskolan i Kristianstad som läser vår sjunde och sista termin ska vi skriva vårt examensarbete på C-nivå, 10 poäng. Våra inriktningar är Barnets lärande, lärarens roll/Ma Na (Peter) och Fritid och skola i ett helhetsperspektiv. (Marcus) Vi läste båda mobbning och konflikthantering 10 poäng höstterminen -04 som specialisering. Vi fick då ökat intresse för ämnet mobbning och vill därför fördjupa oss inom området. Vi kommer med stor sannolikhet att som blivande pedagoger träffa på mobbning i olika former ute i verksamheten. Vi vill med detta arbete öka vår kunskap för att ha en beredskap inom detta område

1.2 Bakgrund

Mobbning är ett utbrett samhällsproblem som tyvärr är vanligt förekommande bland barn och ungdomar runt om på skolorna idag. Om mobbningen inte stoppas riskerar de elever som blivit mobbade att slås ut från den kommande arbetsmarknaden på grund av ohälsa. Det kan orsaka samhället stora kostnader, så det finns all anledning att visa vilka olika sorters mobbning som förekommer, för att på så vis kunna förhindra mobbning i ett tidigt skede. Olika undersökningar som har gjorts visar att mobbningen i skolan är mycket utbredd. Redan 1983 kunde Olweus visa att 15 % av barn i årskurserna tre till nio var inblandade i någon form av mobbning. Tittar man i statistiken idag så har det inte skett någon positiv utveckling. Barnombudsmannen (2001) kom i en studie fram till att cirka 15 % av grundskoleeleverna var inblandade i mobbning. Detta visar att utvecklingen har legat still trots att Lpo-94 under rubriken ”skolans värdegrund och uppdrag” skriver att:

”Ingen skall i skolan utsättas för mobbning. Tendenser till trakasserier skall aktivt bekämpas”. (Läraryrket, 2001, sid.9)

Ökad kunskap i mobbning och konflikthantering tror vi kan vara till god hjälp för alla som arbetar i skolan så att de kan upptäcka och ta tag i konflikter så tidigt som möjligt och i och med det förebygga mobbning. Nolltolerans ska vara skolans inställning mot mobbning, anser vi. Det är kanske en utopi men med ökad kunskap om mobbning och konflikthantering kan denna utopi uppnås om alla vuxna i skolan har en gemensam syn på hur mobbning ska motverkas.

Vid ett förberedande samtal med Christer Olsson påpekade han att en ny sorts mobbning utvecklas snabbt, den så kallade elektroniska mobbningen som innebär att mobbningen sker via Internet och mobiltelefonjänster som MMS och SMS. Vi kommer i fortsättningen att använda Christer Olssons benämning som beskriver denna form av mobbning som sker över Internet och via olika mobil-telefonjänster; elektronisk mobbning.

Vi anser att pedagoger måste få kunskap om på vilka arenor mobbning sker då dessa ständigt utvecklas.

Vi har sökt litteratur om detta men har funnit att detta område är fortfarande väldigt outforskat. Däremot har vi hittat debattartiklar på olika Internet sidor som vi har hämtat en del av vårt material ifrån.

1.3 Syfte

Vi vill med detta arbete delge information om den nya mobbningen som sker via Internet och via mobiltjänster det vill säga, SMS och MMS till läsaren. Vi vill själva ha mer kunskap om denna form av mobbning, vad pedagoger respektive elever vet om denna nya form av mobbning och på vilka arenor det förekommer.

1.4 Problemställning

Vad vet pedagoger respektive elever om den elektroniska mobbningen?

I vilken form sker mobbningen över de elektroniska medierna?

Hur upplever pedagoger respektive elever mobbning?

1.5 Avgränsningar

I vår litteraturstudie har vi valt att ge läsaren en allmän bild av mobbning för att ge läsaren en bakgrund av vad mobbning innebär. I vår empiriska studie har vi sedan inriktat oss mot den nya formen av mobbning som kallas elektronisk, det vill säga mobbning som sker via Internet och med hjälp av mobiltelefonjänster. Detta för att det är ny form av mobbning som ökat väldigt snabbt och är väldigt svår att upptäcka för den oerfarne.

2. Litteraturgenomgång

Vi presenterar i vår litteraturgenomgång flera forskares definitioner av mobbning, vad tidigare forskning kommit fram till, vad det står i styrdokument och lagar om mobbning. Vi kommer vidare att visa på olika former av mobbning och vilka konsekvenser mobbning kan medföra. Vi kommer också att visa på genusperspektivet, mobbningens olika aktörer och slutligen en del varningssignaler på mobbning.

2.1 Definitioner på mobbning

Dan Olweus, psykologiprofessor vid universitetet i Bergen är en internationellt erkänd expert på mobbning sedan 1970-talet. Hans definition av mobbning har legat till grund för flera forskare inom detta område. Olweus definition av mobbning är:

”Det är mobbning när en eller flera individer, upprepade gånger och över en tid, blir utsatta för negativa handlingar från en eller flera individer” (Olweus, 1987, sid. 8)

Christer Olsson, legitimerad psykolog och kurator är en mycket färgstark författare. Han föreläser ofta över hela landet och är starkt engagerad i barn- och ungdomsfrågor. Hans definition av mobbning är:

”Mobbad är den elev som på fredagskvällen vid tanken på vad som eventuellt kan hända nästa vecka i skolan blir ledsen, och möjligheten att känna glädje den kvällen är förstörd”
(Olsson, 1998, sid. 19)

Gunnar Höistad, tidigare verksam som lärare, har lång erfarenhet av barn och ungdomar. Hans meriter är bland annat barnombudsman i Uppsala och är ofta anlita som föreläsare. Hans definition av mobbning är:

”En grupp som trakasserar en eller flera. Ibland handlar det emellertid om en enskild som plågar en annan. Därför bör man även komplettera definitionen på mobbing med följande: När en person blir systematiskt utsatt av en eller flera”. (Höistad, 1994, sid. 41)

Anatol Pikas, docent i pedagogisk psykologi vid Uppsala universitet som är en forskare inom ämnet beskriver sin definition av vad mobbning är så här:

”Med mobbning avser jag medvetna, icke legitima fysiska eller psykiska angrepp och eller uteslutningar ur gemenskapen som riktas mot en enskild individ i underläge av en grupp vars medlemmar förstärker varandras beteende i interaktion.” (Pikas, 1987, sid. 42)

Zelma Fors, författare, psykolog och terapeut med flera års arbete med barn och ungdomar definierar spelet mellan mobbare och offer på följande sätt:

”I mobbningen har plågaren mer makt än offret och plågaren har kontroll över offret. I mobbningen förekommer negativa handlingar från plågaren mot offret i avsikt att skada offret. Dessutom förekommer de negativa handlingarna upprepade gånger och över en längre tid”.

(Fors, 1995, sid. 1)

Vår definition av mobbning är hämtad från både Olweus och Olsson definitioner, eftersom vi anser att det både är upprepade trakasserier som sker över tid och att det är utifrån den mobbades känslomässiga perspektiv som mobbningen ska ses för att vi som pedagoger ska kunna upptäcka, begripa och förebygga mobbning.

2.2 Tidigare forskning

Olweus (1991) genomförde 1983-1984 den hittills största undersökningen om förekomsten av mobbning i Sveriges grundskola. Han genomförde en enkätundersökning där 17000 elever i årskurs tre till nio deltog. Göteborg, Malmö och Västerås var de städer som deltog. Olweus visade att cirka 15 % av eleverna i grundskolan var inblandade i mobbning på ett eller annat sätt.

1 av 20 elever var inblandade i mobbning av mera allvarlig karaktär minst en gång i veckan. Andelen pojkar som mobbar var cirka 9 % medan andelen flickor som mobbar var cirka 3 %. Fördelningen mellan könen på offren var ganska jämn. Mobbning förekom tre gånger oftare i årskurs tre än årskurs nio. På högstadiet bestod mobbningen av psykiska inslag medan i de lägre årskurserna var fysisk mobbning den vanligaste.

Olweus resultat visar att mobbing var lika förekommande i tätorterna som på landsbygden. Skolans och klassen storlek hade ingen betydelse, vad gäller mobbnings förekomst. (Olweus, 1991, 1999).

Fors (1993) la fram en doktorsavhandling som hade titeln *Obalans i makt- fallstudier av barnmobbing*. Fors gör en sammanfattning av vad tidigare forskning visat. Det som varit gemensamt var att forskningen varit fokuserad på vanligheten av mobbing, om det skiljer sig mellan olika länder, könsskillnader, storlek på klasser och skolor. Fors visade på att mobbing förekom ungefär lika mycket i olika länder. Det var fler pojkar än flickor som mobbar. Storlek på skola respektive klass hade inte någon betydelse för mobbningen. Mobbningen skedde mer på de lägre årskurserna och blev mindre ju högre upp i åldrarna jämförelsen gick. Fors kom i sin forskning fram till att det var en obalans i förhållandet mellan mobbaren och den mobbade. Den mobbade såg sig som ett offer; den mobbade letade och hittade förklaring hos sig själv varför den blev utsatt. Fors ansåg att det krävs en medveten handlingsplan som gick ut på att bryta de negativa handlingarna som mobbningsituationer innebar. Hon säger också att vuxna måste hjälpa barn att inse vad som sker vid mobbing, öka förståelsen och toleransen för att förhindra fortsatt mobbing. (Fors, 1993)

2.3 Styrdokument och lagar

Skolan är en del av svenska samhället och alla som arbetar i skolan har anmälningsplikt om det sker någon form av övergrepp, trakasserier eller mobbing. Detta regleras dels i Sveriges lagar och i skolans styrdokument. Sveriges lagar nämner ingenting om mobbing men i brottsbalken beskrivs påföljden av fysisk mobbing.

”3 § 5 Den som tillfogar annan person kroppsskada... döms för misshandel till fängelse i högst 2 år eller om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader. Lag 1998:393.”

(Sveriges lagar, 1999, sid 1511)

Den psykiska mobbningens påföljd beskrivs i brottsbalken:

”5 § 3 Den som smäddar annan genom kränkande tillmäle eller beskyllning eller genom annat skymfligt beteende mot honom, dömes, ..., för förolämpning till böter.

Är brottet grovt, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.”

(Sveriges lagar, 1999, sid 1512)

Skolan har egna lagar, skollagen, som är underordnad Sveriges lagar och som reglerar skolans verksamhet.

I skollagens kapitel 1 § 2 står att läsa:

”Verksamheten i skolan skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar inom skolan skall främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö. Särskilt skall den som verkar inom skolan

1. främja jämställdhet mellan könen samt

2. aktivt motverka alla former av kränkande behandling såsom mobbning och rasistiska beteenden. Lag (1999:886)” (Läraryrket, 2001, sid 55)

2.4 Olika former av mobbning

2.4.1 Verbal mobbning

Denna form av mobbning innebär att en person får höra negativa saker om sig själv, antingen i form av viskningar eller det pratas bakom ryggen på personen.

Detta är den vanligaste formen som tjejer använder sig av då de genom viskningar om andra eller ryktesspridning utövar mobbning.

Verbal mobbning kan också vara att man säger elaka och obehagliga saker, hotar, hånas eller retas. Mobbarna kan också anmärka på klädstil eller frisyr, eller i stort sett på allt som den mobbade gör eller säger. (Olweus, 1991, Olsson, 1998, Höistad, 1994)

”Orden är värst för dom sitter kvar längre, dom gör djupare skada. Ett blåmärke hade jag gärna stått ut med om jag sluppit alla ord”.

(Eriksson, Lindberg, Flygare, Daneback, 2002 sid. 62)

2.4.2 Psykisk mobbning

Detta är den vanligaste formen av mobbning och svårast att upptäcka.

Detta sker i det fördolda men också genom minspel, suckande, viskande, grimaserande, olika gester, menande blickar, utfrysning, tystnad och att den mobbade personen blir behandlad som luft.

Eftersom mobbningen är fördold är det svårare för vuxna i skolorna att upptäcka problemen.

De utsatta är ofta lite tillbakadragna och tysta och tar inte för sig. Det är också de elever som inte berättar hur dom mår. (Olweus, 1991, Olsson, 1998, Höistad, 1994)

2.4.3 Fysisk mobbning

Denna form av mobbning är lättare att upptäcka.

Man kan se tecken på sönderslitna kläder, blåmärken med mera. Denna form av mobbning är vanligare i de yngre stadierna och utövas för det mesta av pojkar.

Fysisk mobbning är när man tillexempel slår någon, knuffas, sparkas, nypps, håller fast, river sönder kläder, trycks in/upp mot väggen, faller krokben med mera.

Den fysiska mobbningen görs så att det ska märkas så lite som möjligt eftersom det gäller att inte bli påkommen. (Olweus, 1991, Olsson, 1998, Höistad, 1994)

2.4.4 Elektronisk mobbning

Den nya elektroniska formen av mobbning är att skriva eller sprida kränkande meddelanden eller bilder via mobiltelefoner (sms, mms,). Ett annat sätt är att kränka en person via Internet tillexempel genom e-post, eller lägga ut bilder och videofilmer om den personen. (Damber, 2005)

Den nya formen av mobbning får allt fler metoder. Det visar sig i hotfulla och kränkande meddelanden via SMS, MMS eller via e-mail. Det kan också handla om att en person kränks eller hotas via hemsidor och olika chatsidor på Internet. En annan form av mobbning är att förnedra en person genom att ta bilder med kameramobiler t.ex. i duschen och sedan lägga ut dessa på Internet. Det drabbar mest flickor.

(Lindström, 2005)

2.5 Konsekvenser och effekter för den mobbade

2.5.1 Konsekvenser

Alla som på något sätt kommit i kontakt med mobbning blir mer eller mindre negativt påverkade, ingen blir oberörd. Det finns elever som känner stort motstånd till att gå till skolan på grund av mobbning, de uppvisar tydliga koncentrationssvårigheter och deras inlärningsförmåga är tydligt nedsatt. Andra elever uppvisar symptom som kan beskrivas som stressrelaterade, de får huvudvärk, magvärk, ångestattacker och mardrömmar. De mobbade barnen kan tycka att den enda trygga platsen är i hemmet.

(Sharp & Smith, 1996)

2.5.2 Effekter

Effekterna hos en person som blir mobbad är förlust av självkänsla, oro, rädsla, depressiva sinnesstämningar och kan ibland även leda till att mobbningsoffret får byta skola. I allra värsta fall kan en långvarig mobbning leda till självmordstankar/självmord. Konsekvenserna av mobbningen på den psykiska hälsan kan bestå över mycket lång tid, ända upp i vuxen ålder. (Eriksson, m fl, 2002)

En ny engelsk undersökning av Doktor Marilyn Campbell visar att personer som drabbas av elektronisk mobbning löper större risk att få bestående psykiska men än de som mobbas på ett mer traditionellt sätt. Doktor Campbell menar att de som mobbas på ett "traditionellt" sätt kan söka en fristad i hemmet. Men den som är utsatt för elektronisk mobbning kommer inte undan i hemmet, på grund av att flertalet av hushållen har en dator som är uppkopplad mot Internet hemma. Hon pekar också på att det finns särskilda webbsidor som används för att förfölja speciellt utsatta barn. Undersökningar i England visar att minst 30 procent av alla brittiska skolungdomar råkat ut för elektronisk mobbning på grund av att allt fler ungdomar har mobiltelefoner med olika tjänster som sms och mms och tillgång till datorer som har uppkoppling mot Internet. En brittisk barnrättsorganisation hävdar att det finns exempel på ungdomar som begått självmord efter att ha förföljts på Internet.

(Wennman, 2004)

2.6 Mobbing ur ett genusperspektiv

2.6.1 Flickors sätt att mobba.

Flickor ägnar sig åt att spela ut varandra på olika sätt för att på så sätt få fördelar i det sociala spelet. Typiska exempel på tjejmobbing är att viska om en annan flicka i klassen och de gör så att den mobbade ska märka av det. De kan sprida rykten om en person för att få de andra i klassen/skolan på sin sida. De kan även anmärka på kläder eller hårfrisyr.

(Olweus, 1991, Olsson, 1998, Höistad, 1994)

2.6.2 Pojkars sätt att mobba.

Deras sätt att mobba är högljuddare och tydligare än flickors. Dom använder sig både av verbal och fysisk mobbing. Pojkar trakasserar mobboffret öppet inför andra.

De anmärker på kläder som de tycker är avvikande. De är fysiska och sparkar, slåss och kan trycka in sina offer i väggar och skåp.

(Olweus, 1991, Olsson, 1998, Höistad, 1994)

2.7 Mobbingens aktörer

2.7.1 Mobbaren

Den klaraste förespråkaren Olweus, menar att en person som mobbar är en ganska självsäker person och väldigt framfusig. Aggressionshämningen är liten och om mobbaren är pojke så är han fysiskt starkare än mobboffret. Olweus fann i sina undersökningar att en person som mobbar presterar ganska så bra i skolan eller något under det normala.

Personer som mobbar umgås gärna med de personer som är något yngre och de har svårt för det sociala samspelet (Roland, mfl,1983).

I boken "Psykologins grunder" skriver författaren att aggressivitet är oftast något negativt som kan bestå av våldsamma handlingar. En verbal aggression kan vara att förnedra, håna, skrämja, kränka eller hota någon annan person (Karlsson, 2004).

I boken "Empati och aggression" menar författaren att aggression är varje form av handlande som avser, till att skada eller vålla en annan person smärta samtidigt som denna person önskar att undvika en sådan behandling (Raundalen, 1996).

Mobbaren är oftast fysiskt starkare än genomsnittet. Han har ett aggressivt beteende både gentemot kamrater men även mot vuxna. Han har en positiv bild av våld. Denna person har en positiv bild av sig själv och har ett måste av att dominera andra människor. Han har svårt att känna empati. (Evenshaug & Hallen, 2001)

2.7.2 Elektronisk mobbare

Mobbning via Internet är väldigt svår att komma åt eftersom den digitala mobbaren kan vara anonym. Den är väldigt svår att upptäcka och spåra. Om det upptäcks och polisanmäls händer oftast ingenting för att det inte går att bevisa "vem som tryckte på knapparna". En annan svårighet att komma åt den digitala mobbaren är att påföljden för brottet måste vara minst 2 års fängelse för att polisen skall kunna kräva att få uppgifter om bland annat datorserverns IP-nummer. (Lindström, 2005)

2.7.3 Medlöpare

Medlöpare är de barn som hjälper mobbning ledaren aktivt eller genom att tystnade godkänna mobbningen. De riskerar ingenting och vågar varken ta ställning för eller emot mobbning. De kan mycket väl bli kompisar med offret om inte ledaren är i närheten. Ibland kan orsaken vara att medlöparen vill förhindra att själv bli mobbad. (Olsson, 1998) Medlöparna är oftast osäkra och osjälvständiga. Det finns två sorters medlöpare, de som är aktiva och hjälper mobbaren att mobba och de som är passiva och vet om vad som händer utan att själv aktivt delta, men de gör ingenting för att förhindra fortsatt mobbning. (Olsson, 1998)

2.7.4 Mobboffret

Olweus fann i sina undersökningar att pojkar som mobbas är fysiskt svagare. Han är också en socialt osäker person och klarar skolarbetet lite sämre än genomsnittet. (Roland, 1983)

Orsaker till att barn mobbas ligger aldrig hos den mobbade. Vad den mobbade än gör så är det aldrig på något sätt acceptabelt att mobba eller kränka någon. Alla människor har rätt att vara den han eller hon är utan att riskera att bli mobbad.

Olweus delar in mobbningsoffren i två huvudkategorier det passiva mobboffret och det provocerande mobboffret. (Olweus, 1999)

2.7.4.1 Det passiva mobboffret

Det passiva mobboffret är ofta känsligt, ängsligt, tystlåtet och nedvärderar sig själv. Individen känner sig ofta dum och misslyckad. Drar sig undan vid angrepp och gråter lätt. Har ofta en negativ inställning till våld och få eller inga vänner i skolan. Mobboffret har ofta positiva förhållanden till sina föräldrar och är sällan aggressiva eller retsamma i sitt beteende.

Det passiva mobboffret signalerar på något omedvetet sätt sin oförmåga och sin känslighet till den aktiva mobbaren. (Olweus, 1991)

2.7.4.2 Det provocerande mobboffret

De provocerande mobboffren utgör cirka 20-25 % av mobboffren.

Det som utmärker de provocerande mobboffren är att de är ofta lättretade och försöker ofta ge igen vilket ofta är resultatlöst. De uppfattas ofta av omgivningen som besvärliga. De är ofta på grund av sitt uppträdande illa omtyckta även av vuxna. De i sin tur mobbar elever som är svagare än de själva. Ofta angrips dessa provocerande mobboffer av större del av klassen och inte enbart av en liten del som är vanligt annars. (Olweus, 1999)

De provocerande mobboffren kan delas upp i fyra grupper:

- De som inte har någon annan identitet än att identifiera sig själva som mobboffer.
- De som söker omgivningens, främst de vuxnas medlidande d.v.s. att vuxna ska tycka synd om dem.
- De som saknar sociala koder och helt enkelt inte vet hur man ska göra och agera.
- De barn som har någon form av funktionsstörning och är såkallade bråkiga barn och därför utestängs från gemenskapen. (Pedagogisk uppslagsbok, 1996)

2.8 Varningssignaler på mobbning

Vuxna måste ge akt på signalerna på mobbning då mobbade barn sällan berättar hemma om att de blir mobbade. Mobbarna kan ha hotat barnet till tystnad. Av rädsla för att mobbningen skall bli värre låter barnet hellre bli att berätta för sina föräldrar om mobbningen. Det är viktigt som föräldrar till mobbade barn att man inte ignorerar barnets problem eller tror att det löser sig själv. Mobbningen kan förstöra vardagen men även delar av barnets framtid. (Olweus, 1999)

Varningssignaler på mobbning är:

- *”Kommer hem med trasiga eller smutsiga/blöta kläder, förstörda böcker, eller har tappat bort saker utan att kunna redogöra ordentligt för vad som har hänt.*
- *Har blåmärken, skador, sår och skråmor utan att kunna ge någon trovärdig förklaring till hur de har uppstått.*
- *Inte tar med sig kamrater hem, och sällan är tillsammans med klasskamrater efter skoltid.*
- *Verkar rädd eller känner motvilja mot att gå till skolan på morgonen.*
- *Väljer en ologisk väg till och från skolan.*
- *Tappar intresset för skolan och får sämre betyg.*
- *Verkar olycklig, nedstämd eller deprimerad, eller visar humörsvängningar med plötsliga utbrott av irritation och ilska.*
- *Ofta lider av dålig aptit, huvudvärk eller magsmärtor.*
- *Sover oroligt, har mardrömmar och kanske gråter i sömnen.*
- *Stjäl eller ber om extrapengar från familjen (för att blidka mobbarna)”*

(Olweus, 1999, sid. 26)

2.9 Litteratursammanfattning

I vår litteraturgenomgång har vi börjat med att presentera definitioner på mobbing av olika forskare och författare. Därefter kommer vi in på styrdokument och lagar där vi vill visa att skolan är en del av samhället och alla som jobbar där har anmälningsskyldighet, vare sig det handlar om någon form av övergrepp, trakasserier eller mobbing. Detta står dels skrivit i Sveriges lagar men också i skolans styrdokument. Vi har sedan valt att presentera Olweus och Fors tidigare forskningar och erfarenheter inom ämnet mobbing. Vidare tar vi upp olika mobbnings sätt, som verbal, psykisk, fysisk och den nya formen av mobbing, den elektroniska mobbningen. Att använda sig av den nya elektroniska mobbningen menar vi att det är när en eller flera personer skriver eller sprider kränkande meddelanden eller bilder via Internet, mobiltelefonens tjänster, sms och mms. Den nya formen av mobbing får allt fler metoder. Det kan handla om att en person bli utsatt för mobbing genom E-mail. Det kan också handla om att en person kränks eller hotas via hemsidor och olika chatsidor på Internet.

Efter det har vi skrivit om vilka konsekvenser och effekter mobbing får för den mobbade personen. Vidare beskriver vi mobbing ur ett genusperspektiv, där mobbningen skiljer sig mellan pojkars och flickors sätt att mobba. Under rubriken mobbningens aktörer så beskriver vi de olika aktörerna i en mobbnings situation och vad som kännetecknar dem olika. Aktörerna vi tar upp är mobbaren, den elektroniska mobbaren, medlöparna, den mobbade, det passiva mobboffret och det provocerande mobboffret.

Vi har visat att mobbaren är mer aggressiv än sina offer och har ett aggressivt beteende mot kompisar men även mot vuxna. Han har en positiv bild av våld. Denna person har en positiv bild av sig själv och har ett måste av att dominera andra människor. Han har svårt att känna empati dvs. medkänsla för andra.

Varningssignaler på mobbing följer därefter, där vi vuxna i skolan men även föräldrar kan få lite råd och tips om hur man ska kunna upptäcka och se varningssignalerna.

Det är viktigt i en mobbnings situation att både pedagoger och föräldrar inte nonchalerar barnens problem eller tror att det löser sig själv. Mobbningen kan förstöra barnens vardag men även delar av barnens framtid, vilket kan orsaka stora kostnader för samhället.

3. Empirisk del

Genom undersökningen i den empiriska delen så vill vi öka vår kunskap och informera läsaren om den nya mobbningen som sker via Internet och via mobiltelefon-tjänsterna sms och sms.

3.1 Problemprecisering

Vår litteraturgenomgång har utmynnat i följande problemprecisering:

Vad är innebörden av elektronisk mobbning? Utifrån denna problemprecisering har vi kommit fram till följande frågeställningar till respondenterna.

1. Skiljer sig pedagogers och elevers definition på mobbning?
2. Hur vanlig är den elektroniska mobbningen bland elever och var förekommer den någonstans?
3. Vad vet pedagoger respektive elever om den elektroniska mobbningen?
4. Är det någon skillnad på flickors och pojkars sätt att mobba på elektronisk väg och i så fall vilken?

I den följande texten kommer mobbning som sker över Internet och via olika mobiltelefon-tjänster att benämnas för elektronisk mobbning.

I den empiriska delen presenteras varför vi valt att använda kvalitativa intervjuer i vårt arbete, hur vi valt ut respondenter, hur vi tog kontakt med respondenterna och hur de olika intervjuerna gick till. Syftet med dessa intervjuer var att öka vår kunskap om elektronisk mobbning, på vilka sätt den sker, hur pass utbredd den är, på vilka sidor på Internet mobbningen förekommer, mellan vilka mobbningen förekommer (genusperspektiv), och hur medvetna pedagoger i skolan är om denna typ av mobbning. Vi vill även ge läsaren en inblick i denna mobbningsproblematik för att få en inblick i vad en del elever sysslar med i den elektroniska världen. För att få en vidare bild av den elektroniska mobbningen har vi valt att genomföra kvalitativa intervjuer med tre pedagoger, åtta elever och Christer Olsson. Pedagogerna är utvalda eftersom de på något sätt är inblandade i skolans dataanvändning. Eleverna på mellanstadiet är slumpvis utvalda och eleverna på högstadiet har på ett eller annat sätt varit mobbade eller blivit utsatta för elektronisk mobbning. Högstadieeleverna har valts ut utifrån rekommendation av pedagogen på skolan. Resultatet av våra intervjuer och en slutsats med likheter och skillnader mellan elevers och pedagogers uppfattning om den

elektroniska mobbningens utbredning bland elever i skolan idag kommer att redovisas i denna del. Resultatet av de intervjuer vi presenterar kan inte ses som en generell bild om den elektroniska mobbningen utan är specifik för de skolor där intervjuerna gjordes.

3.2 Forskningsetiska principer

Enligt Vetenskapsrådet ska individskyddskravet uppfyllas enligt följande fyra huvudkrav;

- Informationskravet – att vi talar om syftet med undersökningen för den vi intervjuar.
- Samtyckeskravet – att informanterna deltar frivilligt och att de kan välja att avbryta när som helst under intervjun.
- Konfidentialitetskravet - att informanterna är och förblir anonyma under och efter intervjun.
- Nyttjandekravet – att informanterna ger oss rätt att använda den information som framkommer under intervjun.

Vi har i inledningen av samtliga intervjuer informerat, bitt om samtycke, talat om anonymiteten och fått godkännande om nyttjande av uppgifterna som framkommit och fått godkännande av samtliga respondenter på alla fyra punkterna. I och med det har vi uppfyllt de forskningsetiska principerna som är uppsatta som krav.

(Vetenskapsrådet, 2002)

3.3 Metodgenomgång

Utifrån föreläsningarna som högskolan i Kristianstad givit oss om kvantitativa och kvalitativa insamlings- och analysmetoder bestämde vi oss för att använda intervjuer i vår undersökning.

Med hjälp av intervjuer så menar Denscombe (1998) att man får en djupare information i ett visst ämne, men att informationen bygger på färre respondenters åsikter. Typen av intervjuer vi har valt att genomföra är den semistrukturerade intervjun, vilket innebär att man har ett litet antal färdiga frågor som ska besvaras, men som intervjuvare är man flexibel och kan ställa följdfrågor i anslutning till respondentens svar och idéer. Svaren är öppna och bygger på att respondenten får utveckla sina åsikter fritt.

En kvalitativ forskningsintervju har som syfte att förstå och beskriva det som respondenten förmedlar och har upplevt. (Kvale, 1997) En annan definition är att man med kvalitativa intervjuer kan få reda på respondentens åsikter i ett specifikt ämne.

(Patel & Davidson, 2003)

Anledningen till att vi väljer intervjuer för vår undersökning är att man med det insamlade materialet undersöker personliga erfarenheter mer än som kommer fram av en enkätundersökning. (Denscombe, 1998)

I och med att frågorna kan upplevas som känsliga bör man bygga upp ett förtroende för att få fram den information man vill ha från respondenten. Vid en intervju har man möjlighet att välja ut personer som är insatta i ett visst ämne och på så vis få fram saklig och viktig information som andra saknar. (Denscombe, 1998)

Anledning till att man intervjuar kan vara att få flera olika personers upplevelser inom ett och samma ämnesområde. När fler personer intervjuas kan man få fram olika infallsvinklar och man får då fram en komplettare bild av upplevelsen än om man bara hade intervjuat en person. (Thomsson., 2002)

Fördelar med intervju är att det kräver enkel utrustning. I intervjuer får man ofta djupgående och detaljerad information om det undersökta ämnet. Man får insikt i respondentens kunskaper om ämnet. Intervjuer kan hela tiden ändras beroende på vilken fakta respondenten ger. Som intervjuvare är man inte låst vid frågorna utan man kan utveckla och ställa följdfrågor.

Nackdelar med intervju är att utskriften och analysen av intervjuerna kan vara arbetsamma och ta mycket tid jämförelse med enkätundersökningar som ofta är kodade. Intervjusvar kan ibland bli de svar som respondenten tror att den intervjuande vill ha som svar, den så kallade intervjuareffekten.

Bandspelaren kan verka störande så att respondenten spänner sig och intervjun inte blir naturlig. (Denscombe, 1998)

Vi har valt att använda bandspelare i intervjusituationen i och med att vi anser att fördelarna väger upp nackdelarna. En stor fördel är att det insamlade materialet finns lagrat på kassetband så att man kan lyssna på intervjun i sin helhet i efterhand. Om man bara antecknar vid en intervju riskerar man att förlora relevant information. Intervjufrågorna är noga genomtänkta och diskuterade med vår handledare för att vara så tydliga för att inte kunna missförstås. De är också utarbetade för att få så mycket information som möjligt i ämnet.

I vår datainsamling har vi båda varit närvarande när vi har intervjuat, den ena har intervjuat och den andra fört fältanteckningar. Den som intervjuat har kunnat koncentrera sig helt på respondenten. Fördelar med fältanteckningar parallellt med den inspelade intervjun är att fånga upp den icke verbala kommunikationen som respondenten kan ge. Inför varje intervjutillfälle har vi bokat tid och plats med dem som ska intervjuas så att de är förberedda. På grund av att en del svar kan vara känsliga har vi lovat samtliga respondenter total anonymitet. Vi har även utfört en telefonintervju med Christer Olsson. Anledningen till att vi valde en telefonintervju beskrivs i Denscombes bok: *"Telefonintervjuer är billigare och snabbare än intervjuer ansikte mot ansikte."* (Denscombe, 1998, sid. 15). I och med att respondenten är bosatt långt ifrån oss passade denna form av intervju bra att genomföra, intervjun bandades på bandspelare.

3.4 Beskrivning av respondenterna

Vi har valt att intervju tre pedagoger: två på mellanstadiet i texten kallade P1, P2 och en på högstadiet i texten kallad P3, dessa är utvalda därför att de på något sätt är inblandade i skolans dataanvändning. Sex elever på mellanstadiet som är slumpvis utvalda för att få en bild av mellanstadieelevernas uppfattningar om mobbning. Två elever på högstadiet som blivit utsatta för mobbning och därför blivit rekommenderad av pedagogen på högstadieskolan. Christer Olsson, psykolog, kurator och författare som är starkt engagerad i mobbingproblematiken. Honom kom vi i kontakt med i och med att Peter varit på en av hans föreläsningar och i samband med denna föreläsning köpte han Olssons bok. I boken bjuder Olsson in läsaren att ta kontakt med honom om det är något läsaren undrar över. Med detta i åminnelse skickade vi ett e-mail till honom där vi undrade om han ville ställa upp på en intervju till detta arbete. Olsson ringde upp Peter och hade ett första givande samtal. Detta var början av vår kontakt med Christer Olsson som följdes av flera samtal där mobbningsproblematiken diskuterades och till slut ledde fram till en bandad intervju som återges i sin helhet. (Bilaga 2)

4. Sammanställning av intervju svaren

Vi vill med detta arbete få kunskap om den nya formen av mobbning, den så kallade elektroniska mobbningen. Vi vill veta vad pedagoger respektive elever vet om denna nya form av mobbning. Under arbetets gång har följande problemställningar uppkommit som vi vill ha svar på:

- Skiljer sig pedagogers och elevers definition på mobbning?
- Skiljer sig pedagogers och elevers uppfattningar om hur den mobbade reagerar?
- Skiljer sig pedagogers och elevers åsikter om varför en person mobbas?
- Vad vet pedagoger respektive elever om den elektroniska mobbningen?
- Är det någon skillnad på flickors och pojkars sätt att mobba på elektronisk väg och i så fall vilken?

För att få svar på dessa frågeställningar har vi intervjuat våra respondenter (bilaga 1).

Vi har valt att redovisa varje intervjufråga för sig. Christer Olssons svar på intervjufrågorna har vi valt att lägga överst som ett expertutlåtande, hans svar har vi inte tagit med i våra slutsatser eftersom vi vill undersöka pedagogernas och elevernas kunskaper om elektronisk mobbning. Vi har delat upp pedagogernas, mellanstadiets och högstadiets svar för sig och sedan valt att skriva en kort slutsats där vi objektivt ser skillnader och likheter i svaren. Vi anser att denna metod underlättar för läsaren att se likheter och skillnader hos de olika respondenterna.

4.1 Vad anser du vara mobbning?

4.1.1 Christer Olssons svar

”Min definition av mobbning är att det är nånting som upprepas och som sker över tid, och det innebär att jag i mina föreläsningar aldrig enbart föreläser om mobbning utan alltid om våld och mobbning därför att det finns mycket som vi måste motarbeta som kan vara fel bara om det sker en enda gång. Men en renodlad definition på mobbning den är, den sker över tid, vid upprepade tillfällen. Sen kan du få min känslomässiga definition av mobbning som utgår ifrån den drabbade. Totalmobbad är den elev vars fredagskväll skulle kunna vara en glädjekväll men den blir till ett psykiskt helvete därför att han eller hon inte kan låta bli att tänka på måndagen och vad som då kan hända.”

4.1.2 Pedagogernas svar

Pedagogerna är eniga i sina definitioner av mobbning och de anser att det är trakasseri, kränkning mot någon över en längre tid eller vid upprepade tillfällen.

En pedagog på mellanstadiet, P2, säger: ”Om det händer någon gång kan man göra någon oavsiktligt ledsen men när man går ihop flera stycken eller sätter det i system, gör det flera gånger då är det mobbning.” Pedagog på högstadiet, P3, säger:

”Det är när man kränker en person antingen fysiskt eller psykiskt... det behöver inte vara över lång tid bara en person blir kränkt upprepade gånger.”

4.1.3 Eleverna på mellanstadiets svar

De menar att när någon är utanför eller blir retad är det mobbning. Det kan röra sig om man att man uppfattas som annorlunda. En elev på mellanstadiet svarade: ”Någon kan anmärka på sättet och den kan själv ha ställt ut sig och så på olika sätt. Och så kan man klä sig annorlunda”. En annan elev svarade: ”Dumt och så, om det är någon som känner sig utanför och så. Kanske det är någon som retar en eller så här, som säger att en kanske gillar att sjunga och så är det en som säger: jamen du är, ska du sjunga såsom du låter, så då blir man ju jätteleadsen. Sen så, jag tycker inte om mobbning. Jag har själv råkat ut lite för sånt innan.”

4.1.4 Eleverna på högstadiets svar

De tycker att mobbning är när folk blir trakasserade psykiskt genom utfrysning eller verbalt. En elev på högstadiet svarade så här: ” Det är väl så där som att du går förbi någon du känner och dom inte hälsar, kommer med elaka saker, som man gör och så bara tittar på alltså med blängblick eller så. Talar illa om folk bakom ryggen och inte låter dom vara med i nånting, om det händer nåt i helgen till exempel om man står och dom pratar om det och dom inte frågar en är det mobbning. Det är i princip allt det där.”

4.1.5 Slutsats

Pedagogerna har trakasserier och tidsfaktorn i sina svar som definition på vad mobbning är, medan eleverna på mellanstadiet och högstadiet tycker att mobbning är att bli retad eller hamna utanför.

4.2 Hur tror du den mobbade reagerar?

4.2.1 Christer Olssons svar

”Och det som är kännetecknande för ett mobboffer det är att offret ger sig själv skulden, jag brukar när jag föreläser tala om fyra processer som den mobbade går igenom; När mobbningen börjar så frågar offret sig själv varför just jag, om sen mobbningen fortsätter kommer nästa fråga hos offret; vad är de för fel på mig? Och redan där börjar offret att skuldbelägga sig själv, sen vet jag naturligtvis att känslan sitter också i hjärnan men den tredje fasen den är när den här tanken; vad är det för fel på mig går från hjärnan ner i hjärtat och blir ett konstaterande; det måste vara fel på mig eftersom jag är som jag är, och nästa definitiva slutsteg är den mobbade ser sig själv som den mobbade, alltså i varje situation om den mobbade får reda på onsdagen att på fredag ska vi ha en utflykt så börjar den mobbade redan då planera för fredagen, hur kan jag se till att jag kan sitta i bussen så nära en vuxen som möjligt så att jag inte blir utsatt för mobbningens helvete.”

4.2.2 Pedagogernas svar

P1 tycker att den som blir mobbad blir ledsen och att självkänslan sjunker med tiden.

P2 tycker att den som blir mobbad blir ledsen men att det döljs genom ilska.

P3 tycker att den som blir mobbad känner sig utanför, och att pedagogen vet hur det känns. P2 säger: ”Man kan bli arg som en reaktion på att bli mobbad.”

P3 säger så här; ”vad det är för fel på mig tänker dom kanske, varför är dom på mig och inte någon annan”.

4.2.3 Eleverna på mellanstadiets svar

Fem av eleverna tyckte att den mobbade kände sig ledsen, utanför och rädd. Den sjätte hade själv blivit utsatt för mobbning och beskrev det så här: ”Jag kände mig väldigt nere, varför är jag inte som alla andra, så jag ville inte gå till skolan och så.”

4.2.4 Eleverna på högstadiets svar

Båda har varit utsatta för mobbning. Den ena eleven tyckte att den kände sig ensam och övergiven. Och den andra tyckte att den kände sig nertryckt och inte glad att gå till skolan. Den ena eleven uttryckte sig så här: ”Vad är det för fel på mig, ser jag dålig ut, alltså idag är det mycket utseendet, det är jätteviktigt. Det är det mesta vad är det för fel

på mig, varför duger jag inte, då blir det såna frågor dom går verkligen om och om igen i huvudet.”

4.2.5 Slutsats

Pedagogerna tyckte att den mobbade blev ledsen, kände ilska för att dölja ledsamheten och att självkänslan blev sämre. Eleverna på mellanstadiet tyckte att den mobbade blev ledsen och en uttrycker frågan vad är det för fel på mig. Eleverna på högstadiet hade alla varit utsatta för mobbning och sa att de kände sig ensamma, nertryckta och övergivna. En elev skuldbelägger sig själv.

4.3 Hur tror du mobbaren tänker?

4.3.1 Christer Olsson svar

”För mig finns det ett tvärsnitt, i fel situation med fel villkor så kan vem som helst bli en mobbare. Det är klart att man talar ibland om att mobbaren är mer aggressiv än genomsnittet och det kan jag väl skriva under på, den som inte har fått gränser för sin aggressivitet fortsätter att ta ut den och kan då också ta ut den på ett mobboffer. Man pratar om att den mobbade mobbar därför att han eller hon vill kompensera nånting som dom själv får hos sig själva. Och jag vill egentligen säga att mobbare kan vem som helst bli vid ogynnsamma situationer alltså, och har jag gjort nånting på tisdagen mot mitt offer som en massa har skrattat åt så känner jag pressen på mig på torsdagen att göra nånting som är ännu värre än det som jag gjorde på tisdagen, det har jag ju redan gjort. Så att i begynnelseskedet så finns det väldigt många av mobbarna som också önskar av hela sitt hjärta att någon vuxen skulle ingripa, även om dom inte säger det så är det väl nåt dom innerst önskar, sen finns det naturligtvis extremfall av mobbare, det ska ha hänt en hel del innan du drar en kompis i pissrännan, det finns av pålagringar men i genomsnitt personligheten som, tror jag, du kan hitta mobbare i alla grupper. Så säger man ibland som jag sa att mobbaren är mer aggressiv och den fysiskt mobbare är starkare än den som man mobbar etc. Men visst den typen av mobbare finns också. Jag skulle vilja säga att min erfarenhet är att vem som helst kan råka bli en mobbare. Råka och råka men kan utvecklas till en mobbare, vid ogynnsamma situationer.”

4.3.2 Pedagogernas svar

P1 och P2 tycker att den som mobbar ofta inte är medveten om vilken skada den gör, de menar att det ofta sker oavsiktligt. P2 säger: ”många gånger tror jag i alla fall inte att man tänker på att man gör någon illa, då tror jag att man nio av tio gånger hade man inte gjort det utan det är nog något som händer i stunden och framförallt om man är en grupp, man ska va tuff och man är flera stycken och då blir det mobbing av det kanske fast det inte var meningen från början”. P3 menar att det kan vara en fråga om makt eller en fråga om rädsla att själv drabbas, pedagogen säger: ”Jag vet inte det antingen det är väl en maktkänsla eller så har kanske dom kompistryck, innerst inne vill dom kanske inte, då va som mobbar en person vill mobba den här personen men dom gör det ändå bara för att ... bara för att inte dom ska bli utanför, då blir dom själv den personen dom mobbar.”

4.3.3 Eleverna på mellanstadiets svar

Två elever vet inte vad den som mobbar tänker, en elev tycker att den som mobbar tycker att offret är avvikande på nåt sätt, tre elever tror att den som mobbar själv blivit utsatt för mobbning, en elev säger. ”Det är väl om den kanske har råkat ut för det någon gång innan så tänker den väl, den är säkert cool eller nåt sånt om den gör precis som den som blivit utsatt för innan.” En annan elev uttrycker sig så här: ”Har väl blivit mobbad eller har nåt fel hemma eller nåt.” En tredje elev säger, ”Dom tänker nog ingenting. Dom kanske tycker att personen inte tillhör där. Kanske är ful, har fula kläder på sig och så.”

4.3.4 Eleverna på högstadiets svar

Båda eleverna menade att det beror på dåligt självförtroende och att den som mobbar själv varit mobbad och ska ge igen. Den ene eleven säger: ” Jag tror inte folk mobbar när dom är själva, det är mer gruppsyck och ges då tillfället så tror jag att dom känner sig tuffa, dom har visat upp sig, men hos vissa är det även att dom har blivit mobbade själva innan och då blir genast att man ska ge igen på någon annan sen när dom väl är själva och tänker efter va dom har gjort tror jag dom skäms för att då vet dom att kommit på men inte att dom skulle gå och säga förlåt till personen.

Alltså du mår dåligt psykiskt inombords och måste trycka ner någon annan med det du känner”. Den andra eleven säger: ”jag tror att den personen har riktigt dåligt

självförtroende på sig själv så kan dom trycka ner någon så måste dom göra det för att själva kunna stå upp för det dom är om man säger så.”

4.3.5 Slutsats

Två av pedagogerna ansåg att mobbaren ofta är omedveten om konsekvenserna medan den tredje pedagogen trodde att den som mobbar själv varit utsatt, vilket också tre av eleverna på mellanstadiet och eleverna på högstadiet tyckte. Tre elever på mellanstadiet visste inte och en elev på högstadiet ansåg dessutom att dåligt självförtroende låg bakom.

4.4 Vad vet du om mobbing via Internet och via mobiltelefon-tjänsterna mms och sms?

4.4.1 Christer Olssons svar

”Jag får erkänna min vän att jag är lika färsk på det området som många andra därför att det är ganska färskt område, teoretiskt så vet jag ju naturligtvis eftersom jag följer med det som skrivs och jag vet ju också att det finns speciella mobbningsajter men även de vanliga som Lunarstorm och vackrast.se och exet finns också, används ju som mobbningskanaler och har man hamnat där är det nästan ohjälpligt att komma där ifrån och det finns ju, det pratade vi ju om imorse när du ringde mig, men det finns ju då pojkvänner som har foto på en halvnaken f.d. flickvän som hämnas på henne, kanske därför hon har gjort slut och lägger in en sån bild på en mobbningsajt eller på en sajt som då är mobbningsajt. Men den som får vara med om mobbning om man tänker som sträcker sig över år får detta som en extra äcklig krydda på anrättningen av också annan mobbning.”

4.4.2 Pedagogernas svar

Alla tre pedagogerna hade sett mobbning på Internet och då framförallt på Lunarstorm.se, en pedagog, P3, hade uppmärksammat att några flickor blivit trakasserade via SMS; det hade förekommit anonyma meddelanden som innehöll olika könsord med mera, de andra två hade inte upptäckt denna form. En pedagog, P2, säger:” Ja, jag har sett folk alltså det finns sidor där du kan publicera bilder på folk som typ Ugly.com eller vad den nu heter, där folk kan hängas ut. Det är en avancerad form av mobbing enligt min, alltså då är det riktigt illa, för då gör du det verkligen medvetet.,

om du publicerar nåt sånt på en sån sida.” P3 säger: ”SMS har jag råkat ut för några elever som blivit alltså mobbade, inte mobbade men det har varit, dom har skickat anonyma SMS typ med könsord och sånt som dom tyckte var väldigt obehagligt.” P3 fortsätter: ” På Lunarstorm och andra chattsidor finns det ju mycket mobbing, utanför föräldrarnas kontroll. Jag kan nog tänka att den som blir utsatt för det känner de här personerna i och för sig. Sen är det ofta att dom gaddar ihop sig, dom är många, gå in på hennes Lunar eller hans Lunarstormsida och skriv det här och det här på deras sidor.”

4.4.3 Eleverna på mellanstadiets svar

Fyra elever visste inte om det förekom någon mobbning över Internet eller via mobiltjänster. Två elever hade sett att det förekom mobbning på Internet och att det var på Lunarstorm.se de hade sett mobbningen. En elev säger: ”Kanske inte mobil och SMS, men jag har sett över Internet, har själv blivit utsatt, man bryr sig inte om det bara men det är många som gör det.” Den andra eleven säger: ” Det kan ju vara vissa som kan skriva lite sånt dumt som många kan ta illa upp för som också är lite mobbning. Som jag har ju någon vän som skrev till en annan så skrev hon så att du behöver inte skriva till mig för jag gillar inte dig och absolut inte ditt kort. Så det är ju också lite mobbning.”

4.4.4 Eleverna på högstadiets svar

Den ene av eleverna har blivit utsatt för mobbning både över Internet och via mobiltelefon-tjänsten SMS. Över Internet var det Lunarstorm.se som eleven blev utsatt på. Den andra eleven har inte blivit mobbad över Internet eller via mobiltelefon-tjänster men säger att det förekommer i stort sett varje dag på Lunarstorm.se.

En elev säger: ” Jag tror det är rätt mycket där med för folk dom är fega för att stå öga mot öga och säga till exempel att du är så jävla ful och äcklig, det går bra om du står på avstånd typ tjugo meters håll och skrika på varandra. Det går inte och sitta på det här avståndet som vi sitter alltså och mobba någon, då är det ju telefonen, där kan du ju vara anonym, då kan du skriva vad jag hatar dig och sånt där. Den andra eleven säger: ” det är lättare att sitta bakom en skärm och skriva någonting för då är du säker där du sitter, du vet att det inte händer någonting. Och det är ord som oftast är rätt grymma. Det kan vara vad som helst. Du kväver dina vänner, tänk på vad du vill om du vill behålla dina vänner, jag vill aldrig mer se dig igen, såna grejer, och det gör verkligen ont. Och idag kan du sitta bakom en skärm och känner dig jättesäker.” På frågan om mobbning förekommer på Internet svarar eleven följande: ” Där ser man varje dag, ja du ska inte

röra min kompis för i så fall kommer jag och slår dig och du är så ful, äcklig, alltså det där slänger du verkligen fram orden, och det är bara att gå in på vilken sida som helst idag och särskilt på Lunarstorm där alla ungdomar har en sida, där kan du hitta jättemycket, mobbning. På frågan om mobbning över mobiltelefoner svarar den andra eleven: ” Jag tror det är rätt mycket där med för folk dom är fega för att stå öga mot öga och säga till exempel att du är så jävla ful och äcklig, det går bra om du står på avstånd typ tjugo meters håll och skrika på varandra det går inte och sitta på det här avståndet som vi sitter alltså och mobba någon, då är det ju telefonen, där kan du ju vara anonym, då kan du skriva vad jag hatar dig och sånt där.”

4.4.5 Slutsats

Pedagogerna, två av eleverna på mellanstadiet och eleverna på högstadiet har sett att det förekommer mobbning på Internet och då framförallt på Lunarstorm. En elev på högstadiet har blivit mobbad via mobiltelefoner och den andre visste om detta sätt att mobba på.

4.5 Mellan vilka sker den elektroniska mobbningen ur ett genusperspektiv?

4.5.1 Christer Olssons svar

Det blir gissningar och antaganden kanske på i och för sig ganska professionella grunder, men egentligen om jag ska svara uppriktigt och det vill jag göra, jag vet inte det.”

Intervjuaren: Hur anser du att mobbning sker ur ett genusperspektiv?

”Pojkar mobbar mer än flickor.”

4.5.2 Pedagogernas svar

En av pedagogerna, P1, tror att det är lika mycket mellan pojkar och flickor. De andra två pedagogerna tror att flickor mobbar varandra mer över Internet, pojkar spelar mer spel. P2 säger: ”Jag tror faktiskt att killar är mer spelinriktade vad jag har sett, tjejer är mer så här, lite mer snacka och vara social över det här Lunarstorm och så här, va. Killar lite mer åt spelhåll till, de är bergis med och deltar i diskussioner och snackar dom också men det jag har sett är killar mer spelintresserade och tjejer mer diskussionsintresserade.”

P3 säger så här: ”Ja alltså det är ju tjejgäng, det är kompisgäng sen är det kanske någon att dom kanske är lite ensam, lite utanför i klassen, klär sig kanske inte likadant. Jag vet ju inte speciellt procentenheter och vilken som är mer eller mindre men jag tror att det är tjejer mer på Internet, det är vad jag tror. Vad jag har uppfattat.”

4.5.3 Eleverna på mellanstadiets svar

Tre elever tror att det är lika jämt oavsett kön, två elever tror att det är flest killar som mobbar över Internet och en elev tror att det mest är flickor som mobbar över Internet. En elev säger: ”Jag tror det är mest mellan tjejer och tjejer.

Intervjuaren: Vad beror det på?

Dom pratar nog mer liksom dom slår inte så mycket, dom säger mer en massa fula saker än killar gör.” En annan elev säger: ” Tror det är både och, beror mycket på åldern.

Intervjuaren: På åldern hur då?

13-åriga tjejer mobbar oss små sen så killarna mobbar varandra på det sättet.

Intervjuaren: Har du själv varit utsatt på Lunarstorm?

Ja, men antingen har jag sagt tillbaka eller har jag blockerat dom så att de inte kan skriva till mig.”

4.5.4 Eleverna på högstadiets svar

Deras erfarenhet av mobbning är att tjejer mobbar varandra mer, både en och en och flera stycken mot en.

En elev säger: ” Det är nog mest tjejer mot tjejer när det gäller det, ja alltså man uppfattar inte det lika mycket med killarna. För jag tycker att det mer mellan tjejer och tjejer, vi har ju lätt att slänga ut alltså; hora, slampa, Bitch alltså så. Jag tror inte killarna gör det direkt så, dom säger hellre när deras kompis har gått. Om det är vid datorn så tror jag att dom sitter själva men ibland har man ju vetat att dom är två tjejer som sitter mot en annan och trycker ner henne på Internet eller på SMS. Men annars, när man ser det utifrån då är det aldrig en mot en, då är det ett gäng och sen är det då en person som får stå där och få all skiten på sig, och känna sig helt värdelös, och det är dåligt.”

Den andra eleven svarade så här: ”Jag tror det kan vara tjejer för att de är så modefixerade och är det någon tjej som inte har till exempel Tiger - kläder och J-L så är hon värsta tönten. Så det är viktigt att ha dom senaste kläderna annars blir du utfryst, det är hemskt men det är så i dagens läge.”

4.5.5 Slutsats

Två pedagoger, en elev på mellanstadiet och de bägge eleverna på högstadiet anser att flickor använder sig av och blir utsatta genom den elektroniska mobbningen. En pedagog och tre mellanstadieelever anser att mobbningen är lika vanlig mellan könen. Den ena pedagogen och de båda högstadieleverna anser att man kan bli utfrysst på grund av att man inte har ”de rätta” kläderna.

5. Analys

Pedagogerna och eleverna har skilda åsikter om vad mobbning innebär. Pedagogerna hänvisar till Olweus, där trakasserier och tidsfaktorn är det centrala i hans definition av mobbning. Samtliga intervjuade elever anser att mobbning är att bli retad eller hamna utanför, detta är samma synsätt som Olsson använder sig i sin definition av mobbning. Egentligen menar både pedagoger och elever samma sak men de använder inte samma begrepp, detta anser vi bero på den språkliga mognaden. Olweus menar att mobbning är att bli utsatt för negativa handlingar från en eller flera personer under en längre tid. Olweus och Olsson säger att negativa handlingar är när en person försöker tillfoga en annan person skada eller obehag fysiskt eller psykiskt. Detta beskriver pedagogerna och eleverna i intervjuerna men de använder inte samma begrepp och formuleringar och i och med det missförstår de varandra. Om pedagogerna lär sig att lyssna på elevernas ”språk” skulle många missförstånd undvikas. För att pedagogerna ska förstå hur eleverna mår och kunna se tecken på pågående mobbning måste de ta till sig Olssons känslomässiga definition på mobbning. Vi tror att relationen pedagoger – elever är oerhört viktigt för att uppnå ömsesidig respekt och det kan minska mobbningsfrekvensen för att eleverna ses som enskilda elever och inte som en anonym grupp. Vi tror att om man som pedagog ser eleverna som individer kommer detta att minska mobbningen, både ”vanlig” och elektronisk i och med att eleverna inte blir anonyma. Under våra VFU-perioder har vi lagt märke till att rastvaktsystemet inte fungerar på alla skolor. Det är en trygghet för eleverna att vuxna finns fysiskt närvarande och till hands under rasterna. Vi anser att pedagogerna måste närma sig elevernas syn på vad mobbning är för att kunna förhindra fortsatt mobbning.

Pedagogerna och eleverna är eniga om hur de tror att den mobbade känner sig. Genomgående är att mobboffret kände sig ledsen, kände ilska för att dölja ledsamheten och att självkänslan blev sämre på grund av att de kände sig mer isolerade och kom utanför den sociala sfären som en skolklass är. Att hamna utanför den sociala sfären upplevs som kränkande och självförtroendet sjunker för varje kränkning som den mobbade utsätts för. Respondenterna uttryckte även frågan ”vad är det för fel på mig?”. Eftersom deras svar på frågan är mer känslomässig anser vi att åsikterna är mer kopplade till Olssons definition än Olweus definition av mobbning. Detta anser vi är ett närmande från pedagogerna mot elevernas verklighet.

På frågan om vad mobbaren tänker var gick åsikterna isär. Pedagogerna på mellanstadiet och tre elever ansåg att mobbaren ofta är omedveten om konsekvenserna. Pedagogen på högstadiet och tre elever på mellanstadiet och eleverna på högstadiet trodde att den som mobbar själv varit utsatt. Detta menar vi kan vara ett uttryck hos den eleven att ta tillbaka sin heder och självkänsla i och med att eleven tidigare har blivit kränkt. Den som utförde mobbningen förut mot den nu mobbande eleven fick antagligen högre status i kompisgänget. Denna status vill den nu mobbande eleven uppnå genom att upprepa ett tidigare fungerande beteende. Olsson säger i sin bok att anledningen till att någon börjar mobba finns i hemmiljön, där vårdnadshavarna inte varit nog tydliga i att sätta tydliga gränser för barnets aggressivitet, och denne mobbare kommer att fortsätta tills någon sätter stopp för detta beteende. Vi anser att båda anledningarna kan ha sin riktighet och att den ena orsaken inte utesluter den andra.

På frågan vad respondenterna visste om elektronisk mobbning fick vi fram att pedagogerna, två elever på mellanstadiet och högstadieeleverna kände till att det förekom elektronisk mobbning. En elev har själv blivit utsatt för elektronisk mobbning. Denna nya form av mobbning förekommer mer ju äldre eleverna blir. Det är tvärt emot den tidigare forskningen där Olweus i sin undersökning (1991) kom fram till att mobbning är tre gånger vanligare i årskurs tre än i årskurs nio. Detta samband kom även Fors (1993) fram till i sin avhandling.

Detta tycker vi är intressant eftersom våra resultat från våra undersökningar visar att den elektroniska mobbningen är vanligare i högre åldrar på skolor än i de lägre åldrarna. Anledningen till detta tror vi beror på tillgängligheten av Internetuppkopplade datorer i skolorna och i hemmen. De flesta elever på högstadiet har mobiltelefoner.

Elektronisk mobbning ur ett genusperspektiv menar två pedagoger, en elev på mellanstadiet och de bägge eleverna på högstadiet att det är flickor mer än pojkar som använder sig av och blir utsatta genom den elektroniska mobbningen. En pedagog och tre mellanstadielever anser att mobbningen är lika vanlig mellan könen.

Av detta drar vi slutsatsen att pojkar spelar mer spel över Internet. Flickor är mer verbala och använder datorn till sociala kontakter. När en flicka utsätter en annan för elektronisk mobbning sker detta genom skriftspråk, detta anser vi vara en utveckling av den verbala mobbningen som Olweus, Olsson och Höistad beskrivit tidigare.

6. Diskussion

Vi anser att mobbning är ett så pass aktuellt ämne och att våra nyinförskaffade kunskaper kommer att ge oss en bra insikt hur den elektroniska mobbningen sker och vilka arenor det förekommer på. Vi tycker att det har varit väldigt intressant och utvecklande att undersöka den nya formen av mobbningen, den så kallade elektroniska mobbningen.

I begynnelseskedet av vårt arbete tog vi telefonkontakt med Christer Olsson för att få råd och vägledning om mobbning. Efter samtalet med honom där han pekade på den nya sortens form av mobbning som han kallade, den elektroniska mobbningen, sökte vi information i litteratur och på Internet. Vi hittade ingen litteratur och väldigt lite fakta på Internet. På så vis upptäckte vi att denna nya form av mobbning hittills är ett relativt outforskat område. Vi bestämde då att inrikta vårt arbete mot den elektroniska mobbningen för att öka kunskapen både hos oss själva och hos läsaren om denna nya form av mobbning.

Vi valde därför att i vår undersökning använda oss av kvalitativa intervjuer för att få relevant information av informanterna. Kvale (1997) menar att en kvalitativ forskningsintervju har som syfte att förstå och beskriva det som respondenten förmedlar och har upplevt. Denscombe (1998) menar att man får en djupare information i ett visst ämne, men att informationen bygger på färre respondenters åsikter. Vi har haft ett mycket gott samarbete och är väldigt nöjda med de resultat vi fått in som utmynnat i detta examensarbete. Vi anser att samtliga respondenters intervjusvar varit tillförlitliga eftersom de lovats total anonymitet och att vi känner pedagogerna sedan tidigare. Flertalet av eleverna har vi träffat under tidigare VFU-perioder, så vi har inte varit främlingar för varandra.

I vår litteraturgenomgång presenterade vi olika forskares definitioner på vad mobbning är. Vår definition på mobbing ligger närmast Olweus och Olssons definitioner. Olweus inriktar sig mer åt tidsperspektivet, det vill säga mobbningen sker under längre tid och upprepade gånger och att den mobbade utsätts för negativ behandling av en eller flera. (Olweus, 1991) Olssons definition bygger mer på känslor hos den mobbade.

”Mobbad är den elev som på fredagskvällen vid tanken på vad som eventuellt kan hända nästa vecka i skolan blir ledsen, och möjligheten att känna glädje den kvällen är förstörd” (Olsson, 1998, sid. 19)

Han menar att den mobbade alltid har tolkningsföreträdare. Det han anser är att den mobbades upplevelser av behandlingen är det som gäller. Vi anser att man inte kan definiera mobbning utifrån endast en av dessa forskares perspektiv eftersom de inte är kompletta. Om man gör ett sammandrag av dessa forskares definitioner på mobbning så anser vi att de kompletterar varandra bra så att helhetsbilden blir komplett. Därför anser vi att mobbning både berör tid, upprepade gånger och den känslomässiga faktorn hos den mobbade.

Christer Olsson säger i sin intervju att de vanliga sajterna som Lunarstorm.se, Vackrast.se och Exet.se används som mobbningskanaler. Han säger vidare att hans kunskaper om detta område hittills enbart är teoretiska. (Bilaga 2)

Samtliga pedagoger, två mellanstadieelever och de båda eleverna på högstadiet har sett att det förekommer mycket mobbning över Internet och då framförallt på Lunarstorm.se.

Vi tror att anledningen till att denna nya form av mobbning är tillgängligheten av datorer på skolorna och i hemmen, och att många elever har tillgång till mobiltelefoner idag. I och med det kan de utnyttja de tjänster som mobiltelefonen erbjuder. Detta gör att de känner sig skyddade av anonymiteten. Dessutom är ofta den som mobbar via mobiltelefoner anonym gentemot den mobbade i och med att det kan vara omöjligt att spåra ett kontantkort till mobiltelefonen. Den elektroniske mobbaren är tyvärr skyddad av lagen i och med att en polisanmälan oftast läggs ned på grund av bristande bevismaterial; det går oftast inte att bevisa vem som tryckte på knapparna på datorn. Ytterligare en faktor som gör det svårt att fälla en elektronisk mobbare är att påföljden för ett databrott måste minst vara två års fängelse. Vi anser att skolan måste ta ett större ansvar för den fria datoranvändningen för att en stor del av den elektroniska mobbningen sker via skolornas datorer som är uppkopplade mot Internet. Detta genom att alla elever får personliga inloggningsnamn och personliga lösenord och att dessa byts ut med jämna mellanrum för att förhindra missbruk av andras inloggningsnamn och lösenord. En del skolor har försökt med att inte tillåta mobiltelefoner med kameror i skolan efter att elever blivit utsatta för trakasserier via mobiltelefon-tjänsten mms. Vi anser att förbud lockar till mer användning och att etik och moral i undervisningen

istället är en metod att föredra. Detta är ett sätt att möta eleverna på deras villkor och deras verklighet för att skapa en öppen dialog om problematiken.

För att själva bilda oss en uppfattning om vad som händer och hur pass utbredd mobbningen är på Lunarstorm.se så skapade vi oss ett inloggningsnamn. Detta gjorde vi för att få tillgång till Lunarstorm.se elektroniska värld. På Lunarstorm.se har vi observerat hur attityder och språk mellan olika medlemmar sker. Vi upptäckte att språket som används är väldigt ofta kryddat med svordomar, könsord och rasistiska påhopp. Mobbning och trakasserier förekommer dagligen. Vi måste påpeka att Lunarstorm.se har många positiva sidor där människor kan diskutera och ventilera sin åsikter. Det som är beskrivit ovan är den negativa sidan av Lunarstorm.se.

Doktor Campbell menar att de som mobbas på ett ”traditionellt” sätt kan söka en fristad i hemmet. Men den som är utsatt för elektronisk mobbning kommer inte undan i hemmet.

Undersökningar i England visar att minst 30 procent av alla brittiska skolungdomar råkat ut för elektronisk mobbning på grund av att allt fler har tillgång till mobiltelefoner och datorer. (Wennman 2004)

Christer Olsson menar att den elektroniska mobbningen inte är en renodlad form av mobbning utan är ytterligare ingrediens i mobbningsprocessen.

Han säger: ”Den som får vara med om mobbning om man tänker som sträcker sig över år får detta som en extra äcklig krydda på anrättningen av också annan mobbning.” (bilaga 2)

Vi har i vår litteraturgenomgång presenterat olika former av mobbning som verbal, psykisk, och den fysiska mobbningen (Höistad, 1994). Vi presenterade också lite kortfattat om den elektroniska mobbningen. Den sistnämnde formen av mobbning anser vi vara en utveckling av både den psykiska och verbala formen av mobbning. Den psykiska mobbningen sker ofta i det fördolda men som bland annat innebär utfrysning, tystnad och att den mobbade blir behandlad som luft. I den verbala får den mobbade höra negativa saker som sig själv, kan bli hånad, hotat eller retad av den eller de som mobbar. Den elektroniska formen av mobbning går ett steg till med den psykiska och verbala formen. Detta menar vi att, i och med att den sker i det fördolda för dom som inte har kunskaper om var det förekommer så är den svår att upptäcka. Det finns olika sajter där mobbning sker genom kränkande behandling av den mobbade. Mobiltjänsternas möjligheter, är ett nytt sätt att bevara anonymiteten och att mobba andra genom hot och kränkande meddelanden.

I vår litteraturgenomgång har vi visat mobbning ur ett genusperspektiv, på traditionellt sätt. Det vill säga flickor mobbar genom ryktesspridning, spela ut varandra och kan anmärka på kläder eller hårfrisyrer. Pojkar använder sig både av verbal och fysisk mobbning, de är fysiska och sparkar, slåss och kan trycka in sina offer i väggar och skåp. (Höistad, 1994)

Lindström (2005), Kristdemokraten, anser att en form av elektronisk mobbning är att ta bilder med kameramobiler t.ex. i duschen och sedan lägga ut dessa på Internet. Det drabbar mest flickor.

Utifrån vårt insamlade material tycker vi att vi kan se att det är skillnad utifrån ett genusperspektiv, vad gäller den elektroniska mobbningen. Det ”verkar” som om tjejer är mer aktiva med att mobba andra tjejer både ensamma och i grupp och att killar ägnar sig mer åt att spela spel över Internet.

Skolan likaså Internet är en del av vårt svenska samhälle. Idag har nästan alla skolor i Sverige datorer uppkopplade mot Internet. Alla som verkar inom skolan har anmälningsplikt mot all form av övergrepp, trakasserier eller mobbning. Detta står skrivet dels i Sveriges lagar och i skolans styrdokument. Sveriges lagar nämner dock ingenting om mobbning, men läser man den så kan man ändå finna lagar som direkt kan kopplas till olika former av mobbning.

Den fysiska: om en person skadar en annan så kan man dömas för misshandel alternativt fängelse eller böter. (Sveriges lagar, 1999)

Den psykiska: är att om person utsätter en annan för kränkande behandling, anklagelser eller förolämpningar kan han eller hon dömas till böter eller fängelse. (a.a)

Skolan har också lagar som styr undervisningen och förhållningssättet inom skolan värld.

Till exempel demokratiska värderingar, jämställdhet mellan könen, aktivt arbeta emot all kränkande behandling som mobbning och rasistiska beteenden. (LPO 94)

I slutfasen av detta arbete uppmärksammade vi att skolministern Ibrahim Baylan lagt fram ett lagförslag 2005-05-12 som ska stärka elevernas rättigheter. Detta går kortfattat ut på att diskriminering på grund av kön, religion, funktionshinder, etnisk tillhörighet eller sexuell läggning kommer att bli straffbart. Det är skolans skyldighet att visa att dom har gjort allt dom har kunnat för att förhindra trakasserier och mobbning.

Lagförslaget har kritiserats av kommun och landsting men vi anser att denna lag borde träda i kraft snarast i och med att den ställer sig på de utsatta elevernas sida mot mobbning. Vi anser att detta lagförslag ställer högre krav på alla som verkar inom skolan att ta mobbningsproblematiken och konflikthanteringen på allvar. Vi anser att alla i skolan bör/ska genomgå en mobbnings- och konflikthanteringsutbildning för att öka medvetenheten och rättssäkerheten i skolan, för elevernas skull.

Vi anser att i och med att skolan är en del av samhället så måste pedagoger och vuxna i skolan göra eleverna medvetna att samma lagar och regler som finns i samhället gäller även i skolan. Det är våran uppfattning att så inte är fallet idag. Det förhindrar nog inte mobbning men det kan kanske få mobbningen att minska.

Om pedagoger och vuxna får kunskap och insikt på vilka arenor som den nya formen av mobbningen, den så kallade elektroniska mobbningen sker kan denna form av mobbning förebyggas.

7. Sammanfattning

Elektronisk mobbning är idag ett växande problem och svår att upptäcka. Den som utövar elektronisk mobbning anser att hon eller han är helt anonym vilket oftast stämmer för att det är svårt att spåra. Den elektroniska mobbningen är inte en isolerad mobbningsmetod utan bedrivs ofta som ett komplement till den vanliga mobbningen.

Under rubriken syfte i början av arbetet skrev vi att vi ville sprida information om den elektroniska mobbning, vad pedagoger respektive elever vet och på vilka arenor det förekommer. I vår intervjuundersökning har vi fått information hur pedagoger och elever uppfattar mobbning i allmänhet och elektronisk mobbning i synnerhet. Vi har även fått en telefonintervju med en av experterna inom mobbningsproblematiken, Christer Olsson. (Bilaga 2)

Förhoppningsvis har läsaren fått mera kunskaper om elektronisk mobbning och var den förekommer. Vårt insamlade material från litteratur och empiri delen har ökat vår kunskap inom detta område och vi kommer i våra kommande yrkesroller vara mera uppmärksamma inom detta område. Vi känner att vi öppnat dörren för ökad medvetenhet om den elektroniska mobbningen för läsaren. Nu hoppas vi att vårt arbete kan ligga till grund för fortsatt forskning inom den elektroniska mobbningen, eftersom att kunskapen om denna mobbningsform i det närmaste är outforskad men att den sprider sig lavinartat.

Referenser

Barnombudsmannen (2001), *"Blunda inte för mobbningen"*,
Stockholm, Förlagshuset Gothia

Denscombe, M, (1998), *"Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskapen"*, Lund, Studentlitteratur

Eriksson, B. Lindberg, O. Flygare, E. Daneback, K, (2002) *"Skolan – en arena för mobbing"*, Stockholm, Liber distribution

Evenshaug, O. & Hallen, D. (2001), *"Barn och ungdomspsykologi"*,
Lund, Studentlitteratur

Fors, Z. (1993) *"Obalans i makt- fallstudier av barnmobbing"*,
Göteborg, Vasastadens bokbinderi AB

Fors, Z. (1995) *"Makt, maktlöshet, mobbing"*,
Stockholm, Liber Utbildning AB

Höistad, G. (1994), *"Mobbning"*,
Södertälje, Fingraf

Karlsson, L.(2004)*"Psykologins grunder"*,
Lund ,Studentlitteratur

Kvale, S. (1997) *"Den kvalitativa forskningsintervjun"*,
Lund, Studentlitteratur

Läraryrket, (2001) *"Lärarens handbok"*,
Solna, Tryckindustri information

Olsson, C. (1998), *"Mobbing och våld i verkligheten"*,
Partille, Warne Förlag

Olweus, D. (1973), *"Hackkycklingar och översittare – forskning om skolmobbingen"*, Göteborg, Göteborgs offsettryckeri AB

Olweus, D. (1987), *"Mobbing vad vi vet och vad vi kan göra"*, Stockholm, Liber utbildningsförlaget

Olweus, D. (1991), *"Mobbing i skolan"*, Stockholm, Liber utbildning AB

Olweus, D. (1999), *"Mobbing bland barn och ungdomar"*, Stockholm, Rädda barnens förlag

Patel, R. & Davidson, B. (2003), *"Forskningsmetodikens grunder"*, Lund, Studentlitteratur

"Pedagogisk uppslagsbok från A till Ö utan pekpinna", (1996), Stockholm, Informationsförlaget

Pikas, A. (1987, 1989), *"Så bekämpar vi mobbing i skolan"*, Uppsala, Tryckkontakt AB

Raundalen, M. (1996), *"Empati och aggression"*, Studentlitteratur, Lund

Roland, E. (1983) *"Mobbing Att förebygga och bearbeta gruppvåld bland barn och ungdomar"*, Malmö, Liberförlaget i Malmö

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet

Sharp, S. & Smith, P. (1996) *"Strategier mot mobbing"*, Studentlitteratur, Lund

"Sveriges lagar", (1999), Fakta Info Direkt SWEDEN AB

Thomsson, H. (2002), "*Reflexiva intervjuer*",
Studentlitteratur, Lund

Internet

Wennman, P. (2004), "*Rädda din unge - kolla sajterna*"
" www.aftonbladet.se/vss/nyheter/story/0,2789,550105,00.html."
(Artikel publicerad 21 Oktober 2004)

Damber, S. (2005), "www.friends.se/index.php?id=573." 050420

Tidningsartikel

Lindström, T. (2005), "*Dags att spåra digital mobbing*" Kristdemokraten, (Artikel publicerad 2005-01-21).

Bilaga 1

Intervjufrågor:

1. Vad anser du vara mobbning?
2. Hur tror du att den mobbade reagerar?
3. Hur tror du att mobbaren tänker?
4. Vad vet du om mobbning via Internet och via mobiltelefon tjänsterna, mms och sms?
5. Mellan vilka sker den elektroniska mobbningen? (genusperspektiv) pojke/flicka.

Bilaga 2

Telefonintervju med Christer Olsson (2005-05-03)

Fråga. 1 Vad är din definition på mobbning?

Min definition av mobbning är att det är någonting som upprepas och som sker över tid, och det innebär att jag i mina föreläsningar aldrig enbart föreläser om mobbning utan alltid om våld och mobbning därför att det finns mycket som vi måste motarbeta som kan vara fel bara om det sker en enda gång. Men en renodlad definition på mobbning den är den sker över tid vid upprepade tillfällen. Sen kan du få min känslomässiga definition av mobbning som utgår ifrån den drabbade totalmobbad är den elev vars fredagskväll skulle kunna vara en glädjekväll men den blir till ett psykiskt helvete därför att han eller hon inte kan låta bli att tänka på måndagen och vad som då kan hända.

Den här definitionen, är det samma som utgår från Dan Olweus tankar?

Ja, jag ligger mycket nära.

Fråga. 2 Hur tror du att den mobbade reagerar när den bli mobbad?

Ja, det finns så mycket olika reaktionssätt, där vet jag inte riktigt om jag förstår din fråga:

Hur dom mår helt enkelt?

Ja, det fick du ju lite i min definition när jag sa att den totalmobbade mår i vaket tillstånd alltid dåligt. Och det som är kännetecknande för ett mobboffer det är att offret ger sig själv skulden, jag brukar när jag föreläser tala om fyra processer som den mobbade går igenom;

När mobbningen börjar så frågar offret sig själv varför just jag, om sen mobbningen fortsätter kommer nästa fråga hos offret; vad är de för fel på mig? Och redan där börjar offret att skuldbelägga sig själv, sen vet jag naturligtvis att känslan sitter också i hjärnan men den tredje fasen den är när den här tanken; vad är det för fel på mig går från hjärnan ner i hjärtat och blir ett konstaterande; det måste vara fel på mig eftersom jag är som jag är, och nästa definitiva slutsteg är att den mobbade ser sig själv som den mobbade, alltså i varje situation om den mobbade får reda på onsdagen att på fredag ska vi ha en utflykt så börjar den mobbade redan då planera för fredagen; hur kan jag se till

att jag kan sitta i bussen så nära en vuxen som möjligt så att jag inte blir utsatt för mobbningens helvete.

Så den lägger hela tiden sin identitet som...?

Ja, precis, så kan man uttrycka det. Hur skulle dom annars, det är ju den identiteten dom har alltså. Men det kusliga är att den mobbade ger sig själv skulden. Man talar ofta om rädsla för repressalier alltså, man är rädd som mobbad att tala om det för dom vuxna att det ska bli värre och det är klart att det finns med som en stor orsak till att offret inte berättar sanningen varken för sina föräldrar eller för någon annan vuxen i skolan men det finns också ett stort mått av skuld, skam alltså jag skäms över att vara ett mobboffer därför att det är fel.

Fråga. 3 Hur tror du att den mobbade tänker?

För mig finns det ett tvärsnitt, i fel situation med fel villkor så kan vem som helst bli en mobbare. Det är klart att man talar ibland om att mobbaren är mer aggressiv än genomsnittet och det kan jag väl skriva under på, den som inte har fått gränser för sin aggressivitet fortsätter att ta ut den och kan då också ta ut den på ett mobboffer. Sen känner du säkert till Stanley Milgram's undersökning? Den kan jag väl berätta för dig blixtnabbt hur lätt det är att bli någon som hänger med. Han gjorde alltså en undersökning där han hade en skådespelare som satt bakom en one-way-screen, alltså en spegel för att man kunde se in men inte ut. Och sen vad försökspersonen trodde vad det hela gick ut på att man skulle visa hur viktigt det är med straff för inlärning. Som en, försöket gick inte ut på det utan skådespelaren som satt innanför den här spegeln hade elektroder fästade på sina händer och sina bröst och sina fötter och försökspersonen trodde att han eller hon på order av en auktoritär försöksledare gav skådespelaren stötar efterhand som han eller hon svarade fel på frågorna. Egentligen var det bara skådespeleri men detta visste alltså inte försökspersonen. Och det visar sig, Peter, och det är kusligt alltså att mer än 65 % var villiga att ge offret dödsstöten alltså. Fortsatte trots stigande obehag att ge på grund av att den auktoritära försökspersonen sa att nu ska du ge så och så mycket volt istället, långt efter det att den, skådespelaren hade bönat och bett om sluta, ja till och efter att dom hade gått in i medvetlöshet som då hela tiden var ett spel men det visste alltså inte försökspersonen. Är du med mig?

Ja.

Och dom som gick allra längst det var dom mest i samhället välsituerade, alltså inte ekonomiskt utan socialt, dom väldisciplinerade, dom som var vana vid att göra det man

blev tillsagd. Det var alltså inte som man kan tro en viss speciell kategori av människor som man fångade in. Det var alltså inte soldater som man gjorde undersökning på, det var inte studenter utan det var ett tvärsnitt av människor. Och den undersökningen är upprepad för att det ställts utom allt tvivel att den är korrekt. Och man tänker då på medlöparen, den aktive mobbaren har ju alltid hjälp av antingen aktiva eller rättare sagt både av aktiva medlöpare och passiva medlöpare. Och att då blir aktiv medlöpare, det visar enkel väg genom den här undersökningen som jag nyss pratade om.

Dom pratar om att den som mobbar ofta har gott självförtroende?

Nej, jag köper inte, av hela sitt hjärta att någon vuxen skulle ingripa, även om dom inte säger det så är det väl man pratar om att den mobbade mobbar därför att han eller hon vill kompensera någonting som dom själv får hos sig själva. Och jag vill egentligen säga att mobbare kan vem som helst bli vid ogynnsamma situationer alltså, och har jag gjort någonting på tisdagen mot mitt offer som en massa har skrattat åt så känner jag pressen på mig på torsdagen att göra någonting som är ännu värre än det som jag gjorde på tisdagen, det har jag ju redan gjort. Så att i begynnelseskedet så finns det väldigt många av mobbarna som också önskar nåt dom innerst önskar, sen finns det naturligtvis extremfall av mobbare, det ska ha hänt en hel del innan du drar en kompis i pissrännan, det finns av pålagringar men i genomsnitt personligheten som, tror jag, du kan hitta mobbare i alla grupper. Så säger man ibland som jag sa att mobbaren är mer aggressiv och den fysiskt mobbare är starkare än den som man mobbar etc. Men visst den typen av mobbare finns också. Jag skulle vilja säga att min erfarenhet är att vem som helst kan råka bli en mobbare. Råka och råka men kan utvecklas till en mobbare, vid ogynnsamma situationer.

Vad vet du om mobbing via Internet, sms och mms?

Jag får erkänna min vän att jag är lika färsk på det området som många andra därför att det är ganska färskt område, teoretiskt så vet jag ju naturligtvis eftersom jag följer med det som skrivs och jag vet ju också att det finns speciella mobbningssajter men även de vanliga som Lunarstorm och vackrast.se och exet finns också, används ju som mobbningskanaler och har man hamnat där är det nästan ohjälpligt att komma där ifrån och det finns ju, det pratade vi ju om imorse när du ringde mig, men det finns ju då pojkvänner som har foto på en halvnaken f.d. flickvän som hämnas på henne, kanske därför hon har gjort slut och lägger in en sån bild på en mobbningssajt eller på en sajt som då är mobbningssajt. Men jag måste säga att i min praktiska verksamhet där

människor tar kontakt med mig det är min ideella insats här i livet och det har jag inte tagit betalt för men i och med att jag föreläser och skriver så mycket så är det många mobbade som har tagit kontakt med mig genom åren, men jag har faktiskt inte haft någon än som har renodlat har tagit kontakt med mig enbart därför att dom har varit mobbade på en mobbningsajt. Men det är klart, teoretiskt kan jag i fronten av det som är skrivit, sen hoppas jag mycket på er undersökning, som du ju har lovat att jag ska ta del av när den är färdig.

Fråga.4 Vi har ju kallat denna nya form av mobbning för elektronisk mobbning.

Ja, det är bra och dit räknar ni in E-mails-mobbning och Sms-mobbning också förmodar jag. Och det är ja, det är elektronisk mobbning så det är det uttrycket jag använder själv.

Anser du att mobbning är en blandform av blandform av vanlig mobbning och elektronisk mobbning.

Ja det är någonting, det är en ny möjlighet att utsätta offer för, ja just mobbning som då den elektroniska kanalen erbjuder, det är ingenting. Jag kommer inte att tro för ett ögonblick att de här elektroniska mobbningsmöjligheterna kommer att vara renodlade, att det kommer att finnas ett offer som enbart blir mobbat på det här sättet, om vi inte tar när det händer vid ett enstaka tillfälle vilket ju är ett tillfälle för mycket. Men den som får vara med om mobbning om man tänker som sträcker sig över år får detta som en extra äcklig krydda på anrättningen av också annan mobbning.

Fråga.5 Genusperspektiv, vilket kön utsätts och utsätter med elektroniskmobbning?

Ja där får jag säga Peter att jag har inte, det blir gissningar och antaganden kanske på i och för sig ganska professionella grunder, men egentligen om jag ska svara uppriktigt och det vill jag göra, jag vet inte det. Jag vet inte det, skulle jag däremot anta om jag skulle göra någon egen undersökning och ställa upp några arbetshypoteser för den undersökningen så skulle jag utgå ifrån att det är pojkar som mobbar mycket mer med de elektroniska medierna än vad flickor gör och jag skulle också utgå ifrån att det är pojkar som mobbar flickor, men inte så få flickor som mobbar andra flickor, det skulle vara min arbetshypotes, men egentligen det korrekta svaret är, jag vet inte.

Vanlig mobbning ur ett genusperspektiv?

Pojkar mobbar mer än flickor

Jag har läst att mobbningen är mer utbredd i de lägre åldrarna, stämmer det?

Det är riktigt alltså, det är, om man frågar barn, elever är det fler elever i årskurs tre som uppfattar sig som mobbade än vad det är elever i årskurs nio, så det du säger är helt korrekt, men då kommer ju genast tanken har du kvar dom eleverna som var mobbade i årskurs tre och har varit mobbade i fyran, femman, och sexan har du kvar dom i nian när du frågar nior om dom är mobbade vilket du då inte har utan de har fallit ifrån på vägen. Men renodlat så är det riktigt som du säger att det visar att frekvensen avtar med åldern, ja. Det skulle jag dock inte tänka mig att det också en arbetshypotes om du tar den elektroniska mobbningen, så skulle jag tro att den är mycket, mycket, mycket mer frekvent på högstadienivå än vad den är på som man förr sa i varje fall talar man inte om låg, mellan och hög längre. Men om vi ändå gör det så är det mer frekvent i årskurserna sjuan, åttan eller nian än vad den är i årskurs tre.

Det är den erfarenhet vi också har dragit

Det förstår jag

Men det var dom frågorna som ville ha svar på så vi ber att få tacka väldigt mycket.

Lycka till Peter.

Tack så mycket, vi skickar en kopia till dig

Det låter härligt, jag ser framemot det inte minst därför att det är så nytt område som ni slutligen valde, som kan tillföra mig också kunskaper, vilket jag också har nytta av.

Det är ju tack vare dig som vi kom in på detta, vi hade ju tänkt från början vanlig, traditionell mobbning men i och med att du nämnde det när jag pratade med dig förra gången, just detta elektroniska som så nappade vi på det och det fanns ingenting någonstans, så det är ny mark, om man säger, en skrämmande ny mark.

Ja mycket skrämmande...

Jag ber att få tacka så hemskt mycket

Tack själv Peter och en trevlig helg på dig

Detsamma

Hej med dig

AFTONBLADET

Söndag 15 maj 2005

Rädda din unge – kolla sajterna

Lunarstorms Johan Forsberg: Föräldrar – lär er skilja mellan de seriösa och de kriminella sajterna

Föräldrar, nu måste ni lära er att skilja på seriösa ungdomssajter på nätet och farliga ruffel- och bågsajter, annars riskerar era barn att råka illa ut.

Det kan komma som en överraskning för många, men på samma sätt som en ny Volvo med airbags skiljer sig från en gammal obesiktigad Skoda med körförbud är skillnaden enorm även mellan olika sajter. Det är ert ansvar att ta reda på skillnaden. De senaste dagarna har farorna på internet varit i fokus igen och jag blir lika förbluffad varje gång alla ungdomssajter dras över en kam.

Det är långt ifrån sanningen, men det beror på att kunskapen om internet fortfarande är skrämmande låg bland vuxenallmänheten.

Som förälder får du dock inte gå i den fällan, du har ett större ansvar än så.

Platser där unga befinner sig har i alla tider varit föremål för kriminellas intressen.

Det gäller ungdomsgårdar, gymnastikhallar – till och med förskolor och dagis. Ungdomsgårdarna på nätet är tyvärr inga undantag, och varför skulle de vara det?

Lösningen är inte att stänga dem, lika lite som stängda ungdomsgårdar i kommunerna bidragit till en lugnare tillvaro i centrum.

Vi måste i stället se till att det finns upparbetade säkerhetsrutiner, samarbete med polis och hjälporganisationer och beredskap för att hantera de problem som dyker upp på dessa platser.

Det är just därför det är så viktigt att sajterna har ordentliga och fungerande och bemannade säkerhetsavdelningar.

Det är enkelt att ta reda på hur det ligger till med säkerheten: Ta kontakt med de bolag som driver sajterna dina barn besöker! Be att få ta del av deras säkerhetspolicy och förhör dig om hur de arbetar.

Bli inte förvånad om få sajter över huvud taget går att få tag på – det är nämligen ingen slump.

En del stora sajter ägs och drivs av ljusskygga typer som inte ens polisen lyckas få tag i. Förvånansvärt få har några som helst säkerhetssystem att tala om – det är skrämmande. Lika skrämmande är det att inte heller skolan lärt sig sälla agnarna från vetet. I dag spärrar många skolor Lunarstorm för eleverna, men tillåter andra ungdomssajter helt utan urskillning. Det är som att prata trafiksäkerhet och börja med att förbjuda Volvo. Det gör inte tillvaron direkt säkrare.

Regeringen borde inse att Internet är en del av samhället och agera därefter! Det borde inte krävas en nätets tsunami för att väckarklockorna ska ringa och arbetet komma igång på allvar, skriver Johan Forsberg.
Foto: KATRIN JAKOBSEN

Johan Forsberg är informationschef på sajten Lunarstorm.
Foto: KRISTER HALVARS

Kräv att ditt barns skola:

- 1.** Inventerar vilka sajter som tillåts på skolans datorer, att de gör en grundlig säkerhetsgenomlysning av dem och därefter tar beslut om vilka som ska få finnas kvar. Har sajterna säkerhetsavdelningar och rutiner som motsvarar besökarantalet?
- 2.** Kräver identifiering av eleverna varje gång de loggar in på en skoldator. En stor del av ärendena som sajternas säkerhetsavdelningar hanterar är en följd av att eleverna anonymt kan använda skolornas datorer. Eleverna vet att det bara går att spåra övertramp till datorn de sitter vid och inte till personen bakom, och därför klarar de sig undan repressalier.
- 3.** Låter eleverna ta över delar av datorundervisningen. Vi måste acceptera att vi för första gången i världshistorien står inför en situation där de unga kan något mycket bättre än vi vuxna. Eleverna borde därför få ansvaret att utbilda lärare och skolledare i datorkunskap och internet, mot att lärarna i gengäld lär ut etik, beteende och aktsamhet.

Sist men inte minst: Göran, Berit, Leif och ni andra i regeringen – inse att internet är en del av samhället och agera därefter.

Det borde inte krävas en nätets tsunami för att väckarklockorna ska ringa och arbetet komma igång på allvar.

Jag hoppas vi hörs!

Johan Forsberg
informationschef Lunarstorm

Publicerad: 2005-05-15

<http://www.aftonbladet.se/vss/debatt/story/0,2789,644892,00.html>

►Tipsaoss

© Aftonbladet Nya medier